

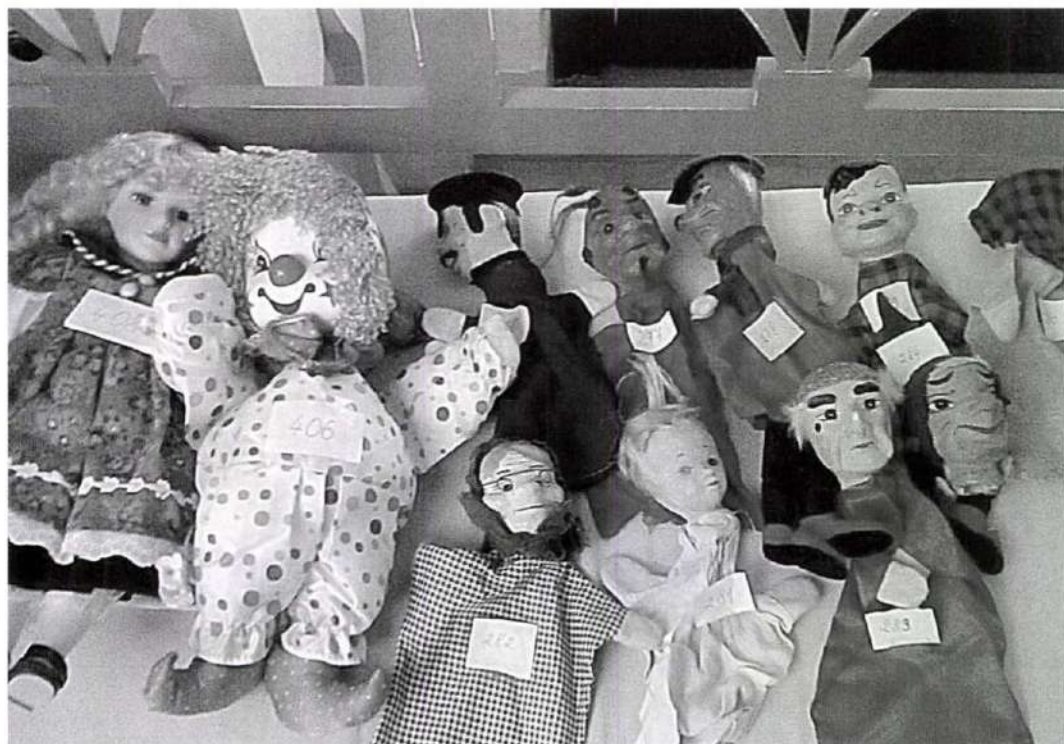
VEȘTI

Daniela MIȘCOV

Ioșif Herțea și jucăriile sale wimitoare

Lumea culturală îl cunoaște pe **Ioșif Herțea** pentru compozițiile sale muzicale complexe și neconvenționale, concepute pentru instrumente stranii, unele aparținând folclorului, iar altele fiind născute din imaginația sa. A lucrat cu mulți regizori, pe tot cuprinsul țării, atât în teatrul pentru adulți, cât și în teatrul pentru copii, de care este la fel de mult atașat. Este apreciată apoi, în special în cercul specialiștilor, contribuția sa etnomuzicologică, de cercetător avizat și vizionar, care, pe lângă studii de specialitate și expoziții de etnografie, a elaborat un studiu original și cuprinzător despre *Colinde românești* (2004), o cercetare de antropologie muzicologică asupra instrumentelor folclorice, premiată de Academia Română, în 2016 – *Cimpoiul și Diavolul* (publicată în 2014, la Editura Etnologică) –, urmată de o antologie de studii etnomuzicologice aduse la zi, *De la unelte la instrumente muzicale* (2015), care reflectă preocuparea sa de-o viață: instrumentele muzicale tradiționale.

În tot acest timp, cât a compus muzică de teatru sau a făcut cercetări folclorice pe teren, Ioșif Herțea a colecționat nu doar instrumente muzicale, ci și jucării. La început, în anii '70-'80, a strâns jucării de la țară: păpuși din cârpe și coceni de porumb, personaje cioplite din lemn, precum *Marioara* și *Vasilache*, cuci și animale de ceramică, acestea din urmă supranumite „jucării sonore”. Cu cât aceste obiecte de joacă pentru copii erau mai

desconsiderate, fiind etichetate drept minore, cu atât Iosif Herțea era mai perseverent în demersul său de colecționar și mai convins de importanța studierii jucăriilor.

Iosif Herțea a considerat dintotdeauna jucăriile ca o parte importantă din patrimoniul spiritual românesc. „Prin caracterul lor ne-desăvârșit, jucăriile și confecționarea lor stimulează imaginația, căci ele pot fi dezvoltate, perfecționate. Copilul dobândește astfel și cunoștințe asupra proprietăților diferitelor materiale” – observă cercetătorul, în volumul *Cimpoiul și Diavolul*. Herțea a văzut pe teren cum părinții își îndemneau copiii să se joace și să-și confecționeze jucării, mai ales că multe dintre acestea aveau legătură cu ocupațiile și îndeletnicirile familiei: agricultura, creșterea animalelor, prepararea pâinii, prelucrarea fibrelor textile, uneltele de bucătărie, vehiculele, morile de apă, moriștile de vânt. În acest amplu univers, jucăriile sonore sunt printre cele mai bogat reprezentate. „Interesul scăzut al sistemului de învățământ în valorificarea acestui patrimoniu tradițional cu importante valențe educaționale” a dus la dispariția meșteșugurilor de producere a lor. Observând acest fenomen ireversibil, Iosif Herțea a fost cu atât mai tenace în colecționarea jucăriilor rurale. Colecționarea era singura cale de a le salva, recuperându-le pentru studiu, în cadrul unei muzee al copilului, la care deja visa.

Numărul și diversitatea exemplarelor din colecția remarcabilului muzician au crescut în timp, mai ales după 1990, odată cu stabilirea sa în Germania, unde și-a îmbogățit colecția atât prin achiziții de la târguri și magazine, cât și prin contactul direct cu donatori de jucării, uneori aceștia fiind copiii. Germania este o țară care apreciază teatrul nu doar ca artă, ci și ca meșteșug, tradiția confecționării jucăriilor-păpuși de teatru manifestându-se de la cea mai mică vârstă a copilului, încă de la grădiniță. Însă jucăriile adunate de Iosif Herțea sunt din toată lumea: căluți din lemn din Suedia, păpuși de lemn *Matrioșka* din Rusia, elefanți din Asia și Africa, păpuși de teatru *Kasperl*, jucării-bibelou, uneori cu rol sacru, împleteite din rogoz și răchită, din mai multe țări europene, jucării din plastic sau pluș, păpuși din porțelan, din China sau Germania.

Vizionarismul colecționarului în ceea ce privește importanța jucăriilor în cadrul patrimoniului și al pedagogiei s-a întâlnit cu aria de interes a unei asociații preocupate de educație culturală în muzee, astfel că, în 2016, Iosif Herțea i-a donat întreaga sa colecție. Raluca Bem Neamu, președinta Asociației „Da’DeCe”, a declarat în acest sens: „Ne-am bucurat de încrederea domnului Herțea de a dona Asociației noastre întreaga colecție de jucării pe care a strâns-o practic pe parcursul întregii lui vieți, încă înainte de a ne întâlni personal, prin transferul de încredere între Daniela Mișcov și dumnealui. [...] Bucuria a fost să descopăr un intelectual rafinat, cu un discurs articulat și cald, o personalitate complexă din punct de vedere cultural, dar și un om care înțelege copilul în toată complexitatea lui. Entuziasmul întâlnirii a ajuns la maximum când mi-am dat seama că principiile moderne pe care le aplicăm în Asociație se întâlnesc cu cele ale donatorului: copiii să fie liberi să folosească jucăriile, să se joace cu ele chiar în expoziție. Expozițiile să fie accesibile tuturor copiilor, în primul rând celor cu posibilități materiale reduse, care nu au acces la multe jucării. Colecția nu mai este muzeificată, ci deschisă explorării și bucuriei depline a copiilor. Cu acest gând, ne bucurăm să punem în practică visul de o viață al unui pasionat al «patrimoniului mic», «matrimoniul»: acela de a face accesibil un tezaur pentru copii!”

Expoziția interactivă de jucării „**Elefanți, cuci, cai și Eu**” face parte din proiectul START! Muzeul Copilului, finanțat de AFCN, „pentru cercetarea, conservarea și valorificarea colecției de jucării Herțea, ca parte din patrimoniul unui viitor muzeu al copilului. Proiectul are ca scop creșterea gradului de conștientizare în rândul copiilor a importanței patrimoniului și a colecțiilor private donate spre beneficiul publicului”. (<http://www.asociatiadadece.ro/program/start-muzeul-copilului/>)

Spiritul donatorului, impregnat de experiența teatrală, a inspirat plasarea jucăriilor de teatru și ale atelierului asociat în centrul Expoziției: păpușile germane pe mână *Kasperl*, păpușile pe deget, marionetele pe fir, păpușile din papier maché făcute la ateliere de teatru sau în familie. Atelierul de teatru *Jucăriile sunt vii* din cadrul Expoziției și-a propus reunirea

Atelier de teatru

întregii familii în jurul jucăriilor și teatrului, oferind un mic spectacol cu păpuși-jucării, cât și un cadru de construire a păpușilor de teatru.

Expoziția are o echipă multidisciplinară, reunind muzeografi, educatori și manageri culturali, istorici de artă, actori păpușari și storytelleri, istorici și scriitori: Ioana Popescu (muzeograf, cercetător), Cristina Dumitrescu (conservator), Iulia Iordan (animator cultural, autor de cărți pentru copii, curator), Irina Hasnaș (curator), Raluca Bem Neamu (manager cultural, animator cultural), Daniela Mișcov (animator cultural), Bruno Mastan (animator cultural, actor păpușar), Ozana Nițulescu (animator cultural), Flavia Stoica (curator, animator cultural), Marinela Barna (curator, animator cultural), Ramona Carametea (studii culturale), Silviu Anghel (istoric), Gheorghe Iosif (design vizual), Maria Ghegu (animator cultural), Cristina Toma (asistent de proiect), Alexandra Zbucă (director de proiect), voluntari: Alice Csizmadi, Teodora Dumitrescu, Marius Andrieș.

Expoziția *Elefanți, cuci, cai și Eu*, găzduită de Arcub Hanul Gabroveni pe parcursul lunii iunie a.c. (de unde a plecat în țară, la Brașov și Cluj), a fost concepută ca un spațiu modular cu șase stații de joc, în care copiii și părinții pot să interacționeze și să creeze jucării și păpuși, ori chiar să joace teatru și să spună povești: „Stația Cucilor și a Instrumentelor muzicale”, unde se poate confecționa o muzicuță; „Stația cu Plastic, Cărpă și Lemn”, unde se pot face jucării din aceste materiale; „Teatrul lui Kasperl”, un loc de întâlnire cu personajele din teatrul tradițional de păpuși din Austria, Germania și zona vorbitoare de limbă germană din Elveția; „Stația pentru explorări senzoriale, ascunzători și păpuși mici”, unde păpușile pe deget sunt însoțite de povești special concepute; „Stația despre muzee și patrimoniu”, în care copiii se familiarizează cu ideea de patrimoniu și cu modul în care se păstrează colecțiile muzeelor; „Stația de teatru”, care închipuie o cameră de copil, cu păpuși și animale de pluș, unde copiii se pot juca liber.

După ce a vizitat expoziția, Mariana Stan, o mămică-blogger, a mărturisit: „Start! Muzeul Copilului este mai mult decât un experiment pentru copii. Îi învață că trecutul are mai multe

Ateliere

La expoziție

valențe, care pot inspira clipe din prezent și, de ce nu, din viitor. Este un loc unde părinții pot crea povești alături de copiii lor, pot re trăi sentimente și învăța împreună despre plăcerea de a colecționa: vechi și nou.”

Gândurile ei se întâlnesc cu visele donatorului Iosif Herțea, de a reînvia tradiția jocului cu jucării simple, în familie.

[P.S. editorial: Deși adăpostit la ora aceasta (iunie 2017) într-un impozant edificiu (văzut de noi în poze), undeva în munții Germaniei, domnul Iosif Herțea continuă să fie cu noi, din vrerea lui și spre bucuria noastră!]